

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖ KULTŪROS PAVELDO KOMISIJA

VALSTYBINĖS KULTŪROS PAVELDO KOMISIJOS POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2012 m. gruodžio 14 d. Nr. V17-7(6.1.)
Vilnius

Posėdis vyko gruodžio 14 d. nuo 10.00 val. iki 14.00 val.

Posėdžio pirmininkė – Valstybinės kultūros paveldo komisijos pirmininkė Gražina Drėmaitė

Posėdžio sekretorė – Valstybinės kultūros paveldo komisijos pakaitinė vyr. specialistė Violeta Katinienė

Dalyvavo:

Komisijos nariai – Gražina Drėmaitė, Jūratė Jurevičienė, Jūratė Markevičienė, Juozas Algirdas Pilipavičius, Giedrė Eleonora Miknevičienė, Giedrė Mickūnaitė, Vykintas Vaitkevičius,.

Komisijos darbuotojai – Algimantas Gražulis, Juozas Lapinskas, Vladas Niunka, Viktorija Gadeikienė, Artūras Stepanovič, Violeta Katinienė.

Kiti dalyviai: sąrašas pridedamas.

DARBOTVARKĖ:

1. Kalėdinė dovanėlė Komisijos nariams.
2. Lietuvos kapinės, jų apskaita ir apsauga.
3. Kultūros paveldo departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2011 metų veiklos ataskaita.
4. Siūlymai Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2013 metų veiklos programai.
5. Kiti klausimai:
  - 5.1. Dėl Komisijos 2013 m. sausio mėnesio posėdžio datos tikslinimo.

Darbotvarkei pritarta.

1. SVARSTYTA. Kalėdinė dovanėlė Komisijos nariams.

Komisijos posėdyje dalyvavo Kultūros ministras Šarūnas Birutis. Buvo pristatyti Komisijos nariai, vyko diskusija svarbiais paveldosaugos klausimais, kurioje dalyvavo Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos pirmininkas Romas Pakalnis, UNESCO programos *Pasaulio atmintis* Lietuvos nacionalinio komiteto pirmininkė Jolita Steponaitienė, *Lapkričio 2-osios draugijos* pirmininkas Valdas Kaminskas, Kultūros paveldo departamento atstovai ir kt. Pokalbyje buvo ypatingai pabrėžta kultūros ir kultūros paveldo svarba valstybei.

2. SVARSTYTA. Lietuvos kapinės, jų apskaita ir apsauga.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Paprašė Komisijos narę G. E. Miknevičienę pristatyti klausimą.

Komisijos narė G. E. Miknevičienė.

Pabrėžė kapinių inventORIZACIJOS svarbą. Reikėtų padaryti istorinių kapinių knygų dublikatus, atkreipti dėmesį į svarbių atminimo vietų ženklimą. Iškėlė kapinių apsaugos miestuose problematiką – į Kultūros vertybių registrą įtraukiami pavieniai kapai, o ne kapinių teritorijos. Nebūtina saugoti ir tvarkyti visos teritorijos, svarbiausią dėmesį reikia skirti vertingosioms kapinių dalims. Siūlė skatinti tradicijų tęstinumą kaimų kapinaitėse – krikštai, kryždirbystė, tradiciniai paminklai. Taip pat labai svarbi laidojimų atnaujinimo problematika.

Komisijos narys V. Vaitkevičius.

Reikia skirti kaimo kapines ir miestų istorines kapines. Į pastarąsias panašios bažnytkaimių kapinės. Miestų kapinių problema yra antkapių tvarkymas ir apsauga, kaimo kapinių – želdiniai, mediniai atmintį saugojantys objektai. Dabar draudžiama sodinti kapinėse medžius ir dėl to nyksta lietuviška tradicija. Antkapių aukščio ribojimo nereikėtų taikyti kaimo kapinėse (mediniai kryžiai).

Pamatinu klausimu laiko kapinių žemės sklypų formavimą ir jų registravimą.

Komisijos narys Juozas Algirdas Pilipavičius.

Pagyrė darbo grupę už pažymoje labai tiksliai nurodytą problematiką.

Pritarė Komisijos nario V. Vaitkevičiaus mintims. Siūlė kapines dar skirstyti į veikiančias ir neveikiančias. Nemano, kad visoms kapinėms turėtų būti keliami unifikuoti reikalavimai. Sudėtinga rasti optimalų reglamentavimo variantą, reikia apčiuopti specifiškumą, tai, kas aktualiausia. Pabrėžė, kad sprendžiant šį klausimą reikia nepamiršti žmogiško jautrumo, tačiau išlikti principingiems.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Pritarė, kad pažyma yra labai išsami. Iškėlė teisės aktų trūkumus:

Kapinių chronologijos klausimą, t.y. nuo kada kapinės laikomos kapinėmis. Turėtų atsirasti patikslinimas – chronologinės ribos;

Fizinių kapinių ribų klausimą.

Reikia tikslinti teisės aktus. Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymas neišnagrinėja šio klausimo, tiesiog nukreipia į Kapinių tvarkymo taisykles. Iškėlė pagarbos palaikams aspektą – kapinių perkėlimas turi būti pagarbus ir reglamentuotas. Reikia apibrėžti, kas yra istorinės kapinės, kuo jos skiriasi nuo kitų. Joms turėtų būti padaryta išimtis iš bendrųjų taisyklių.

Komisijos narė G. Mickūnaitė.

Pagrindinė problema – sklypų formavimas, chronologiniai rėmai (ar yra rašytiniai šaltiniai, ar ne). Kapinių ribos turi būti registruotos Kadastre.

Iškėlė laidojimo tęstinumo klausimą. Tai, kas nenaudojama nyksta sparčiausiai. Palanku būtų tęsti laidojimą, tai atliekant etiškai, nepažeidžiant tradicijų.

Reikia atrinkti vertingiausias kapines ir skatinti vietos bendruomenes tęsti šias tradicijas. Rasti atskirus, tam tikroms kapinėms būdingus sprendimus.

Komisijos narė J. Jurevičienė.

Pagyrė puikiai parengtą pažymą. Siūlė įtraukti Komisijos narės J. Markevičienės siūlymą dėl laiko ir teritorijos ribų. Siūlė teritorijos ribas dar išskirti į formalias ir faktines.

Iškėlė klausimą kiek ir ar reikalingos kapinių apsaugos zonos. Siūlė pabrėžti vizualinį ryšį su bažnyčia, kad naujai pastatyti pastatai jo nesugriautų.

Dėl paminklų aukščio taikytina išimtis tradiciniams paminklams.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Priminė Komisijos priimtus sprendimus šiuo klausimu, atkreipė dėmesį į pažymos priede pateiktą informaciją apie sprendimų vykdymą. Situacija gana gera.

Pabrėžė savivaldybių svarbą saugant kapines. Siūlė dar labiau atkreipti jų dėmesį. Ir pirmas darbas čia būtų įrašymas į Kultūros vertybių registrą.

Kalbėjo apie privatizuotų statinių kapinėse problematiką. Taip pat problema yra medžiai kapinėse, nes, iš vienos pusės, jie sukuria tam tikrą atmosferą, tačiau, iš kitos pusės, jų šaknys dažnai žaloja paminklus.

A. Vyšniauskienė.

Apgailestavo, kad daug sąrašų savivaldybėse yra parengti neatsakingai, nesurašytos visos kapinės. Dalis neveikiančių kapinių neįrašytos į Kultūros vertybių registrą. Holokausto ir tarybinių karių kapų vietose yra nekorektiškų užrašų, atminimo lentose užrašyti skaičiai neatitinka tikrovės. Siūlo į sprendimą įtraukti punktą, kad būtų įrengtos šiuos netikslumus paaiškinančios lentelės.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Paprašė visuomeninės organizacijos *Lapkričio 2-osios draugijos* pirmininką Valdą Kaminską pristatyti draugijos veiklą.

V. Kaminskas.

Lapkričio 2-osios draugijos pagrindinė užduotis yra kapinių skaitmeninimas. Pristatė portalą *Atminimo knyga*, kuriame talpinami duomenys apie atminimo vietas. Bendruomenės yra skatinamos portalą pildyti savo prisiminimais.

Projekte dalyvauja vaikai ir studentai, planuojama projekto plėtra.

V. Ablyingienė.

Kalbėjo savivaldybių vardu, aiškino, kodėl jos ne visuomet gali atlikti kapinių saugojimo ir tvarkybos darbus. Viena pagrindinių problemų yra finansavimas. Negaunama pakankamai tikslinių lėšų, o kapinių tvarkyba įrašyta į savarankiškų funkcijų sąrašą. Kapinių inventorizavimas tęsiasi ne vienus metus, tačiau neskiriama papildomų lėšų

KPD direktorė D. Varnaitė.

Savivaldybių vadovai ne visuomet suvokia šio klausimo svarbą, todėl KPD turi aktyviai bendradarbiauti su savivaldybėmis. Siūlė spręsti šiuos klausimus neatidėliojant. Net ir nesant pakankamai lėšų, galima rasti galimybių nors po keletą kapinių per metus registruoti Kultūros vertybių registre.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Darbo grupei siūlė rengti sprendimą šiuo klausimu pagal Komisijos narių pastabas.

Pritarta bendru sutarimu.

NUTARTA: Rengti sprendimą pagal pastabas.

3. SVARSTYTA. Kultūros paveldo departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2011 metų veiklos ataskaita.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Paprašė Kultūros paveldo departamento (KPD) direktorę D. Varnaitę pristatyti KPD ataskaitą už 2011 m.

KPD direktorė D. Varnaitė.

Pristatė KPD veiklos ataskaitą už 2011 metus. Departamentas 2011 metais įgyvendino Kultūros ministerijos strateginiame veiklos plane numatytos programos „Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimas, aktualizavimas ir populiarinimas, valstybinės kalbos apsauga“ vieną iš uždavinių – „Siekti išsaugoti, apskaityti ir pristatyti visuomenei Lietuvos nekilnojamąjį kultūros paveldą ir kilnojamąsias kultūros vertybes“. Buvo įgyvendinama priemonė „Užtikrinti Paveldotvarkos programos įgyvendinimą“. Per 2011 metus buvo organizuoti 7 dvarų ir 12 kitų kultūros paveldo objektų tvarkybos darbai. Projektavimo ir tyrimų darbai buvo atlikti 12 objektų. Taip pat paženklinti 88 kultūros paveldo objektai. Tvarkybos darbai buvo užbaigti 8 nekilnojamojo kultūros paveldo objektuose ar jų konstruktyvuose (Baisogalos dvaro sodybos vėjo malūne, Šiaulių dvaro sodybos, vad. Didžiadvario, rūmuose, Pakruojo dvaro sodybos

sandėlyje, Užutrakio dvaro sodybos rūmuose ir kt.). 2011 m. buvo tęsiamas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiųjų planų parengimas. Į nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo sąrašus buvo įrašyti 29 objektai.

2011 metais, vykdant priemonę „Užtikrinti Lietuvos Respublikos ir Šventojo sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) programos įgyvendinimą“, tvarkyta 14 religinės paskirties kultūros paveldo objektų.

Departamentas 2011 metais vykdė ir tarptautinį bendradarbiavimą, įgyvendinant priemonę „Užtikrinti Lietuvos dalyvavimą tarptautinių organizacijų programose ir projektuose bei aktyvią veiklą Baltijos jūros regiono šalių ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo kultūros paveldo apsaugos srityje“. Dalyvauta UNESCO veikloje.

2011 metais buvo organizuoti Europos paveldo dienų renginiai Lietuvos savivaldybių teritorijose. Europos paveldo dienos tema „Sienų tapyba Lietuvoje“.

2011 m. Departamentas, bendradarbiaudamas su Europos Taryba, ir nuo 2004 metų dalyvaudamas programoje „Žydų kultūros paveldo kelias Europoje“, septintus metus iš eilės organizavo Europos žydų kultūros dienas skirtus renginius.

Dalyvauta Europos Tarybos vykdomuose projektuose – Europos kultūros kelių instituto programose „Parkų ir sodų kelias“, „Žydų kultūros paveldo kelias Europoje“, Garsiausių Europos kapinių asociacijos (ASCE), Kultūros paveldo ir kraštovaizdžio komiteto (CD-PATEP) veikloje.

Pirmininkauta Baltijos jūros regiono šalių kultūros paveldo monitoringo grupei, bendradarbiauta su Rusijos Federacijos, Lenkijos, Ukrainos, Baltarusijos, Skandinavijos ir kitų šalių kultūros paveldo apsaugos institucijomis nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos klausimais. Dalinai finansuoti paveldosauginės literatūros leidybos bei nekilnojamojo kultūros paveldo pažinimo sklaidos ir atgaivinimo projektai (48 sklaidos bei 8 leidybos).

2011 m. Departamentas parengė arba dalyvavo rengiant 66 teisės aktus, atstovavo Departamentui 191 teisminio ginčo byloje. Buvo atlikta daug kitų darbų (įvertintos 5870 nekilnojamųjų kultūros vertybių vertingųjų savybių, fizinės bei aplinkos būklės pokyčiai, priimti 287 rašytiniai prašymai ir reikalingi dokumentai dėl 2083 įvairių kultūros objektų išvežimo iš Lietuvos Respublikos leidimo gavimo ir kt.).

Apibendrinama Departamento 2011 metų veiklą, konstatavo, kad, nepaisant jau kelis metus sumažėjusio finansavimo, pasikeitusios asignavimų valdymo politikos, Departamentas stengėsi tęsti pradėtus svarbius kultūros paveldo apsaugos darbus bei ieškoti naujų galimybių, sprendžiant iškilusiais paveldosaugos problemas.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Klausė, ar yra atliekami tyrimai, kiek yra nekokybiškai atliktų darbų?

KPD direktorė D. Varnaitė.

Geriausiai atliekama archeologinių tyrimų analizė. Kitur dar yra problemų.

Komisijos narė G. Mickūnaitė.

Uždavė du klausimus, susijusius su lėšų panaudojimu ir paveldo sklaida. Pirmas – paženklinti skiriama nemažai lėšų, taigi, ką reiškia paženklinimas, ar tai ir informacijos sklaida?

Antras klausimas – dėl paramos Vilniaus universiteto (VU) kiemelių tvarkymui. VU renka lėšas už kiemelių apžiūrą. Ar KPD, skirdamas lėšas reglamentuoja jų prieinamumą žmonėms.

KPD direktorė D. Varnaitė.

Dėl VU nekommentavo, nes yra šio universiteto dėstytoja, nuo šio klausimo svarstymo KPD buvo nusišalinusi. Dėl ženklo – jis vaidina daugiau apsaugos funkciją.

A. Degutis.

KPD nereglamentuoja VU lankymo, čia sprendžia Universitetas.

Komisijos narys Juozas Algirdas Pilipavičius.

Pastebėjo tendenciją, kad vis labiau menksta tvarkybos darbų svarba.

KPD direktorė D. Varnaitė.

Apgailestavo, kad tai vyksta. Priežastis – mažas biudžetas.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Siūlė pritari KPD 2011 m. ataskaitai.

Pritarta bendru sutarimu.

NUTARTA: Priimti Nutarimą dėl pritarimo KPD veiklos ataskaitai už 2011 m..

4. SVARSTYTA. Siūlymai Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2013 metų veiklos programai.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Klausė ar sausio mėnesį posėdyje svarstyti KM paskelbtas Kultūros paveldo strategijos gaires.

Komisijos narys Juozas Algirdas Pilipavičius.

Siūlė svarstymą atidėti.

Komisijos narė G. E. Miknevičienė.

Pritarė dėl svarstymo atidėjimo.

Komisijos narė G. Mickūnaitė.

Siūlė padėkoti KM už gautą informaciją ir paklausti apie ministerijos poziciją dėl numatomos paveldosaugos sistemos pertvarkos. Mano, kad būtų tikslinga į pirmą posėdį įtraukti klausimą „2014 – 2020 metų paveldo tvarkymo prioritetai ES finansavimui gauti“.

Siūlė kai kuriuos klausimus jungti į blokus pagal tematiką ar problematiką.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Siūlė diferencijuoti klausimus pagal Komisijos funkcijas.

1. Funkcija – Seimo, Prezidentės ir Vyriausybės patarėja ir ekspertė:

1.1. Kultūros paveldo strategijos gairės (svarstyti sausio mėnesį, nes vėliau neaktualu).

1.2. Nacionalinis teisinys.

1.3. Pagrindinės paveldo apsaugos profesijos.

2. Funkcija – tyrimai:

2.1. Valstybinė paveldo apsaugos sistema, kiek ji yra veiksminga

Į šią grupę galima būtų priskirti ir daugelį kitų pateiktų pasiūlymų.

3. Funkcija – viešieji svarstymai:

Rengti konferencijas. Siūlė temą „Lietuvos kultūros paveldo karkasas, pradedant nuo kraštovaizdžio ir baigiant architektūros kompleksu“.

Komisijos narys Juozas Algirdas Pilipavičius.

Pateikti siūlymai yra svarbūs ir aktualūs, pritarė kad juos reikia susieti su pagrindinėmis Komisijos funkcijomis. Siūlymus reikia sugrupuoti ir numatyti, kurį mėnesį, kas bus svarstoma. Prioritetiniais klausimais, kuriuos reikėtų pirmiausia svarstyti, laiko šiuos: „2014 – 2020 metų paveldo tvarkymo prioritetai ES finansavimui gauti“ ir mokslinių tyrimų klausimą.

Komisijos narė J. Jurevičienė.

Visi klausimai aktualūs ir apgalvoti. Pateikė vieną sisteminių siūlymą, kad visi klausimai neturėtų būti svarstomi vien iš paveldosaugos pusės. Siūlė į posėdžius pasikviesti kitų, susijusių ministerijų atstovus.

Komisijos narė G. E. Miknevičienė.

Pritaria, kad reikia spręsti strateginius klausimus, tačiau pirmiausia reikia išspręsti finansavimo klausimus, todėl visų pirma reikia svarstyti „2014 – 2020 metų paveldo tvarkymo prioritetai ES finansavimui gauti“. Toliau artimiausia tema būtų istoriniai miesteliai ir medinis paveldas.

Komisijos narė J. Markevičienė.

Nepitarė dėl klausimo „SEMINARAS – APVALUS STALAS gyventojų bendrijoms. Visuomenės švietimas paveldosaugos klausimais“. Mano, kad Komisija turėtų šviesti politikus.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Informavo, kad pagal pastabas kitame posėdžiui bus pateikta 2013 m. veiklos programa.

5. SVARSTYTA. Kiti klausimai.

5.1. Dėl Komisijos 2013 m. sausio mėnesio posėdžio datos tikslinimo.

Komisijos pirmininkė G. Drėmaitė.

Pranešė, kad kitas Komisijos posėdis numatomas 2013-01-25.

Posėdžio pirmininkė

Gražina Drėmaitė

Posėdžio sekretorė

Violeta Katinienė